

Voedseltuin Rotterdam draagt bij aan gezonde stad voor iedereen

Een van de beroemdste schilderijen van René Magritte toont een pijp met daaronder de tekst: 'Ceci n'est pas une pipe'. Het is immers geen echte pijp, maar een afbeelding ervan. Je ziet dus niet wat je denkt te zien. Hetzelfde gaat op voor de Voedseltuin in Rotterdam, zegt directeur Erik Sterk. "Dit is geen tuin, maar een plek voor ontmoeting, ondersteuning en ontwikkeling."

TEKST: MEYKE HOUBEN **BEELD:** VOEDSELTUIN ROTTERDAM

Rotterdam had de dubieuze eer om een van de eerste voedselbanken van Nederland te hebben. 'Een schande voor de verzorgingsstaat', werd dat destijds genoemd, maar inmiddels telt ons land ruim 170 voedselbanken. In Rotterdam opperde de oprichter al snel om het benodigde voedsel zelf te produceren met hulp van de eigen klanten van de voedselbank. Zo begon dertien jaar geleden de Voedseltuin Rotterdam in de Gedempte Keilehaven.

Waardering

"In het begin werden mensen hier naartoe gestuurd om mee te helpen als tegenprestatie voor hun uitkering", vertelt directeur Erik Sterk. "Binnen de kortste keren wilden ze niet meer weg. Ze kwamen naar een mooi park, voelden zich onderdeel van een gemeenschap en kregen waardering voor hun werkzaamheden."

Sinds de oprichting is de Voedseltuin organisch gegroeid tot een duurzaam ondernemersmodel. "We zijn productietuin, leer- en werktuin, duurzame stadstuin en broedplaats tegelijk. Met ongeveer zeventig vrijwilligers produceren we gezonde voeding voor honderden Rotterdammers en gezinnen met een smalle beurs. We leveren voedsel aan de supermarkt van de Voedselbank, aan onze eigen vrijwilligers en aan de keukens van sociale initiatieven, zoals Pluspunt Rotterdam. Omdat de regelgeving omtrent voedselproductie onlangs is verscherpt, werken we ook met een strippenkaart. Daarmee kunnen klanten van de Voedselbank zelf hun voedsel komen oogsten. Zo wordt de klant deels producent."

Leer-/werkpark

De vrijwilligers komen onder meer vanuit de dagbesteding van de Wmo. Ook zijn er mensen die een leer-/werktraject volgen en bij de Voedseltuin stage lopen. Sterk: "Rondom de Voedseltuin hebben zich steeds meer duurzame ondernemers gevestigd, waardoor er een >>

soort leer-/werkpark is ontstaan. Je kunt nu verder groeien bij de 'buren'. Zo heeft een architect hier een pand gekocht en dat getransformeerd tot groene buitenruimte. Een van onze bezoekers doet daar nu klusjes en helpt met de catering. Een andere buurman is kunstenaar Joep van Lieshout. Enkele vrijwilligers van ons assisteren hem met het inrichten van exposities."

Het leer- en werkaanbod voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt wordt, in samenwerking met Pluspunt Rotterdam, langzaam verder uitgebreid. Praktische opdrachten die de ondernemers rondom de tuin in de aanbieding hebben, worden vertaald naar projecten of activiteiten die haalbaar zijn voor de vrijwilligers en deelnemers. De uiteindelijke opdracht kan eenmalig zijn of structureel. Het doel is om bij te dragen aan persoonlijke ontwikkeling, sociale en maatschappelijke participatie, een hernieuwde (start)kwalificatie en een hogere trede op de participatieladder.

Broedplaats

Voedseltuin Rotterdam is intussen ook een duurzaam stadspark en een broedplaats voor diverse kleinschalige innovatieve ondernemingen. Sterk: "We opereren nu op de terreinen groen, sociaal, gezond, werk en inkomen en ruimtelijke ordening. Soms is dat lastig. Je moet veel kennis hebben op verschillende vakgebieden. Van tevoren hadden we dat niet bedacht, deze plek heeft zich organisch zo ontwikkeld. We reageren op allerlei sociale, ecologische, politieke en ruimtelijke uitdagingen en doen wat we vinden dat nodig is. Daarbij houden we altijd ons mantra in gedachten: denk groot, doe klein."

De manier waarop Voedseltuin Rotterdam in sociaal opzicht te werk gaat, vergelijkt Sterk met de principes van de permacultuur. "We kijken naar wat goed is voor de mens en voor de natuur en gaan uit van een eerlijke verdeling. In het sociaal domein vallen we met onze doelgroep tussen de Wmo/Wlz en vrijwilligerswerk. Wij zijn

het 'voorveld'. We hebben relaties met dertien zorginstellingen en daarnaast werken we samen met welzijnsinstellingen en maatschappelijk ondernemers."

Gemeenschap

De contacten met zorgorganisaties verlopen echter niet op de 'traditionele' manier. "We zijn geen re-integratiebedrijf", zegt Sterk. "Ook hebben we geen speciale trajectbegeleiders of maatjesprojecten. De bezoekers van de tuin helpen elkaar en leren ook van elkaar. Gezamenlijk creëren we een gemeenschap met een sterke sociale basis, die functioneert als een zorggemeenschap. Het is mijn overtuiging dat deze manier van werken, waarbij informele zorg wordt ingebed in formele zorg, de toekomst is. Ik zie dat ook als mijn persoonlijke missie. Hiervoor was ik directeur van een zorginstelling, nu zie ik toe op het managen van zelforganisaties. Heel uitdagend. Eigenlijk kan het niet, maar bij de gemeente Rotterdam snappen ze vaak wel hoe het werkt. Alleen, hoe pas je ons in? Kleine maatschappelijke organisaties die kleine zorg-, werk- en welzijnsprojecten slim combineren staan op dit moment onder druk. Erg vreemd natuurlijk. De gemeente realiseert zich namelijk prima dat de traditionele zorg

"In het sociaal domein vallen we met onze doelgroep tussen de Wmo/Wlz en vrijwilligerswerk. Wij zijn het 'voorveld'."

onbetaalbaar wordt en beschouwt innovatieve projecten als het onze als zelfstandige basis naast welzijn en zorg."

Dat de methode zijn vruchten afwerpt, blijkt uit de ervaringen van Voedseltuin Rotterdam. "De vrijwilligers zijn stuk voor stuk gemotiveerd. Ze vinden het leuk om te komen en een bijdrage te kunnen leveren. Er zijn bijvoorbeeld mensen met een burn-out, met fysieke of mentale problemen of met autisme, die we zien opleven als ze bezig zijn in de tuin. Voor de bezoekers die met een Wmo/Wlz-indicatie voor dagbesteding komen, geldt hetzelfde. In sommige gevallen neemt hun zorgconsumptie af. En als dat niet zo is, dan wordt hun conditie in elk geval niet slechter." <<

SCHOFFELEN EN RONDLEIDEN

Na zijn pensioen ging Pieter Claus (67) op zoek naar nieuwe activiteiten. Via een oud-collega kwam hij in contact met de Voedselbank en zo ook met Voedseltuin Rotterdam. Hij meldde zich aan als vrijwilliger. "Gisteren hebben we courgettes geoogst. Het doet me goed te weten dat die vanavond op tafel staan en dat mensen met weinig geld zo een gezonde maaltijd krijgen."

Voor zijn pensioen werkte Pieter als behandelaar in de ggz. "Toen ik hier aankwam, had ik twee linkerhanden. Maar ik heb snel bijgeleerd. Het heel pietepouterige ligt me niet zo, maar ik help graag met het uitplanten van zaadjes, onkruid wieden, schoffelen of het grovere onderhoud, zoals het aanleggen van houtwallen."

Twee dagdelen per week is Pieter te vinden in de Voedseltuin. "Ik begin met een bakje koffie en maak daarna een rondje door de tuin. Het is fijn om buiten te zijn, ik leer veel bij en ik voel me hier op mijn gemak. De mensen die ik ontmoet, vormen een goede afspiegeling van de Rotterdamse bevolking. Met sommigen praat ik over praktische zaken, met anderen heb ik diepzinnige gesprekken. Het mooie is dat iedereen respect heeft voor elkaar, ook al zijn we allemaal heel verschillend."

Voedseltuin Rotterdam krijgt steeds meer aanmeldingen voor een rondleiding, bedrijfsuitje of een vrijwilligersmiddag. Om daarbij te kunnen helpen, deed Pieter vorig jaar samen met twee andere vrijwilligers een cursus gastheerschap. "Het rondleiden van groepen is een leuke aanvulling op de reguliere werkzaamheden. Elke groep is weer anders. Mensen van buiten Rotterdam vertel ik bijvoorbeeld over de historie van deze plek, anderen willen alles weten over de teelt van onze groenten. Die afwisseling maakt het boeiend."

Nog zeker een paar jaar wil Pieter als vrijwilliger actief blijven. "Dit werk is leuk én zinvol. Het geeft me voldoening dat ik een bijdrage lever aan het kweken van voedsel."